

KONGRES GMIN WIEJSKICH OSSA, 19-20.10.2017

Strategia dla polskiej wsi i rolnictwa*

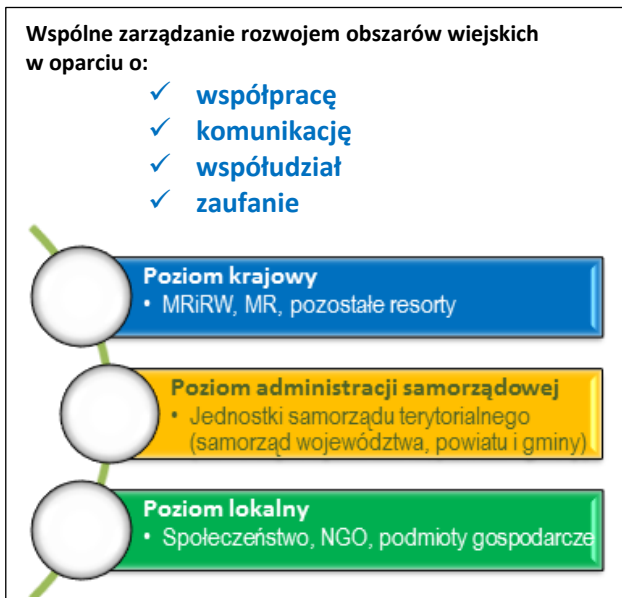
Dla prowadzenia spójnych i skutecznych polityk na rzecz rozwoju kraju konieczne jest posługiwanie się właściwą wizją tego rozwoju, w której określono by stan rzeczy do jakiego się zmierza. Wizja daje podstawy do sformułowania zbioru działań, które są opisane poprzez cele, jakie planuje się osiągnąć, a te z kolei powinny być zrozumiałe i wymierne (ile zamierza się osiągnąć i w jakim czasie). Zasady te są uniwersalne dla zarządzania w każdej sferze publicznej. Zarządzanie strategiczne i zarządzanie projektowe jest też coraz częściej wskazywane jako warunek efektywnego wydatkowania funduszy krajowych i unijnych. Dlatego już w grudniu 2015 r. został zatwierdzony *Program działań Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019. Rolnictwo, Produkcja żywności, Rozwój obszarów wiejskich strategicznym zadaniem państwa.*

W ustawie z dnia 4 września 1997 roku *o działach administracji rządowej* został określony zakres działań Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Kieruje on trzema działami administracji rządowej, obejmującymi: rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne. W jego dyspozycji znajdują się części 32, 33 i 35 budżetu państwa. Zakres tych działów i zadania przypisane innym resortom oraz jednostkom samorządu terytorialnego jasno wskazują, że działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wymagają wsparcia pozostałych podmiotów, które wspólnie z nim prowadzą politykę rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa.

Patrząc od strony obowiązujących przepisów: zasady prowadzenia polityki rozwoju, podmioty prowadzące tę politykę oraz tryb współpracy między nimi określa ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, w której zapisano, że politykę rozwoju prowadzą: Rada Ministrów, samorząd województwa, związki metropolitalne, samorząd powiatowy i gminny.

W tejże ustawie określono również, że politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów, dokumentów programowych lub instrumentów prawnych i finansowych określonych w odrębnych przepisach. Do strategii rozwoju zaliczono natomiast:

- długookresową strategię rozwoju kraju – dokument określający główne cele, wyzwania i kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmujący okres co najmniej 15 lat;
- średniookresową strategię rozwoju kraju – dokument określający podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym,

obejmujący okres 4-10 lat, realizowany przez strategie rozwoju oraz przy pomocy programów, z uwzględnieniem okresu programowania Unii Europejskiej;

- inne strategie rozwoju – dokumenty określające podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego, w tym obszarów metropolitalnych i obszarów funkcjonalnych.

W ślad za tymi uregulowaniami zapisy *Programu działań Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019. Rolnictwo, Produkcja żywności, Rozwój obszarów wiejskich strategicznym zadaniem państwa* powinny być zostać odzwierciedlone w jednym z rodzajów strategii rozwoju, o których mówi przywołana powyżej ustawa.

Do lutego 2017 r. w układzie dokumentów strategicznych na poziomie kraju funkcjonowały: długookresowa strategia rozwoju kraju pn. *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności*, średniookresowa strategia rozwoju kraju pn. *Strategia Rozwoju Kraju 2020* oraz dziewięć strategii zintegrowanych.

Są to dokumenty przyjmowane przez Radę Ministrów siedem albo pięć albo cztery lata temu, zanim zostały opracowane dokumenty programów współfinansowanych ze środków europejskich na lata 2014-2020. Najczęściej w strategiach tych opisywano działania na kolejne 8-10 lat, których horyzont sięga (poza długookresową strategią) do 2020 r. Obecnie na poziomie organów Unii Europejskiej trwają prace nad budżetem i kształtem polityk wspólnotowych na nowy siedmioletni okres programowania 2021-2028 (2030). W tym zakresie strategie krajowe będą wymagały aktualizacji. Nie powinna ona jednak nastąpić dopiero w 2020 r., bo wtedy będzie już za późno aby treści wynikające ze strategii krajowych były argumentem w dyskusji europejskiej o budżecie i politykach wspólnotowych, w tym takich jak chociażby Wspólna Polityka Rolna, czy Polityka Spójności. Poza tym pięć lat doświadczeń we wdrażaniu strategii (a w niektórych przypadkach nawet i siedem lat) to wystarczająco długi okres, by dokonać pierwszych podsumowań w zakresie realizacji zakładanych efektów i rewizji zakładanych celów oraz działań.

Prace w tym kierunku rozpoczęła dyskusja nad *Planem na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* – prace nad dokumentem koordynował Minister Rozwoju – w której nowy Rząd nakreślił zaktualizowaną wizję rozwoju kraju. Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów na początku 2016 r. (Uchwałą NR 14/2016 Rady

Ministrów z dnia 16 lutego 2016 r.) *Plan* powstał przy współpracy wszystkich resortów, w tym z MRiRW, które szczególnie zabiegało o to, by w dokumencie zostały wskazane potrzeby rozwojowe obszarów wiejskich oraz działania na rzecz wykorzystania potencjału rozwojowego sektora rolno-spożywczego.

Po raz kolejny dokument wskazujący zamierzenia obecnego Rządu uznał rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich za strategiczne zadanie państwa, a za jeden z filarów rozwoju obrano *rozwój społeczny i terytorialny*. Odchodząc od dotychczasowych założeń polityki rozwoju kraju podkreślono również, że: *Zrównoważony rozwój społeczny i regionalny to położenie nacisku na włączenie w procesy rozwojowe nie tylko aglomeracji ale także mniejszych miast i obszarów wiejskich*.

Opracowanie *Planu na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* było dobrym punktem wyjścia do uszczegółowienia jego zapisów w strategii. Po szeregu spotkań i pracach analitycznych w lipcu 2016 r. rozpoczęły się konsultacje społeczne projektu *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, które trwały do września 2016 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi aktywnie uczestniczył w konferencjach regionalnych i powiatowych oraz uzgadnianiu dokumentu. Uwagi MRiRW koncentrowały się głównie wokół wyborów strategicznych zapisanych w Strategii, tj. ujęciu wśród sektorów strategicznych sektora żywnościowego oraz wpisaniu do SOR kierunków interwencji, działań i projektów strategicznych dedykowanych rozwojowi wszystkich obszarów wiejskich, rolnictwa i całego sektora żywnościowego. W efekcie prac na poziomie Rządu oraz uwag jakie wpłynęły podczas konsultacji i niezależnych ocen *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r. W dokumencie przedstawiono wyzwania, jakie stoją przed polską gospodarką (tzw. pułapki rozwojowe), a także zarysowano przykładowe instrumenty gospodarcze, finansowe i instytucjonalne, koncentrując propozycje działań wokół pięciu filarów rozwojowych. Strategia ta prezentuje nowe podejście do polityki gospodarczej, a także inicjatywy kluczowe dla realizacji założeń przyjętych w Planie.

Strategia określa również nowy model rozwoju – suwerenną wizję strategiczną, zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r. Dla tych dwóch dat, wyznaczających etapy realizacji Strategii, zostały określone wartości wskaźników. Obrazują one pożądane efekty realizacji przyjętych w dokumencie celów. Dodatkowo, dla niektórych działań współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, uwzględniony został rok 2023, jako końcowa data

finansowania dostępnego w ramach wieloletniej perspektywy finansowej UE dla okresu programowania 2014-2020, zgodnie z obowiązującą regułą n+3.

Podobnie jak wcześniej w *Planie*, tak i w *Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju* podkreślono, że rozwój zrównoważony terytorialnie oznacza rozwój wszystkich terytoriów przez wzmocnienie ich potencjałów endogenicznych i czynników rozwoju. Tym samym Rząd podjął decyzję o zmianie modelu rozwoju kraju z dotychczasowego polaryzacyjno-dyfuzyjnego na model zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju, dzięki czemu *Strategia* zachowuje konstytucyjną zasadę zrównoważonego rozwoju i model społecznej gospodarki rynkowej.

Dokument rządowy tej rangi po raz pierwszy podejmuje również zagadnienie „rozwoju odpowiedzialnego”, który zdefiniowany został jako: *rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być realizowane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń (...) odnosi się więc zarówno do kwestii gospodarczych, społecznych, środowiskowych, terytorialnych, jak i instytucjonalnych. Odpowiedzialny rozwój to wzrost gospodarczy oparty na solidnych fundamentach, jakimi jest przedsiębiorczość, pracowitość, zasoby i umiejętności Polaków. Odpowiedzialny rozwój to także wielowymiarowa solidarność społeczna, której celem jest troska o dobro wspólne – solidarność między pokoleniami teraźniejszymi i przyszłymi, między poszczególnymi regionami, miastami i obszarami wiejskimi, między pracodawcami i pracownikami.*

Głównym celem *Strategii* jest stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”, a oczekiwanym efektem

realizacji *Strategii* będzie wzrost zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W konsekwencji ma nastąpić *poprawa jakości życia obywateli, rozumiana jako stworzenie przyjaznych warunków bytowych, zapewnienie odpowiedniej jakości kształcenia, podwyższającego kwalifikacje i kompetencje obywateli, wzrost zatrudnienia i lepsze jakościowo miejsca pracy, poprawa dostępu do infrastruktury, zapewnienie odpowiedniej opieki medycznej poprawiającej zdrowotność obywateli, satysfakcjonującego stanu środowiska oraz poczucia bezpieczeństwa.*

Strategia zawiera szereg wyborów strategicznych polityki Państwa, które stanowią punkt odniesienia do konstruowania wszystkich polityk, programów i projektów realizacyjnych. Należy do nich m.in.:

- określenie listy sektorów strategicznych, które mają szansę stać się przyszłymi motorami polskiej gospodarki i na których skoncentrowane zostanie wsparcie w ramach poszczególnych polityk publicznych;
- zwiększenie koncentracji polityki regionalnej na obszarach problemowych i potencjałach terytorialnych obszarów miejskich i wiejskich;
- wskazanie kluczowych inwestycji infrastrukturalnych (transportowych, energetycznych, środowiskowych, z zakresu cyfryzacji).

Na ww. liście sektorów strategicznych dla polskiej gospodarki znajduje się sektor żywności wysokiej jakości, zaś na liście krajowych inteligentnych specjalizacji (tzw. Programów Pierwszej Prędkości) znalazła się

Sektor żywności wysokiej jakości jednym z 10 sektorów strategicznych, które mają szansę stać się przyszłymi motorami polskiej gospodarki.

krajowa inteligentna specjalizacja *Innowacyjne technologie, procesy i produkty sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego*. Jest to istotne, ponieważ *Strategia* zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż w kierunku zindywidualizowanych pakietów dla poszczególnych sektorów strategicznych, mogących stać się motorami gospodarki polskiej w przyszłości.

Jednocześnie dla oparcia konkurencyjności kraju o stabilne i trwałe podstawy konieczne jest zwrócenie większej niż dotychczas uwagi na zagadnienia włączania w procesy rozwojowe wszystkich grup społecznych i wszystkich terytoriów.

Elementem polityki eksportowej (wspieranej środkami publicznymi) będzie koncentracja wsparcia na branżach, stanowiących ważną pozycję eksportową kraju oraz tych sektorach, które mogą w przyszłości decydować o pozycji konkurencyjnej Polski w świecie. W tym celu wytypowano 12 perspektywicznych branż w wymiarze eksportu, wśród których znajduje się branża pn. *polskie specjalności żywnościowe*.

Polskie specjalności żywnościowe jedną z 12 branż eksportowych stanowiących ważną pozycję eksportową kraju, które mogą w przyszłości decydować o pozycji konkurencyjnej Polski w świecie.

W dokumencie podkreślone zostało, że kluczowe dla zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju kraju będzie *zwiększanie konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz producentów rolno-spożywczych poprzez poprawę ich dochodowości, integrację łańcucha żywnościowego i bardziej sprawiedliwy podział wartości dodanej w tym łańcuchu, oparty na zasadzie partnerstwa*.

Ponadto w celu szczegółowym I SOR *Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną* zaprojektowany został m.in. **kierunek interwencji: 4. Konkurencyjne gospodarstwa rolne i producenci rolno-spożywczy** oraz kierunek interwencji: **7. Wsparcie lokalnych motorów przedsiębiorczości** w ramach których przewidziano szereg działań dedykowanych rozwojowi sektora rolno-spożywczego.

W *Strategii* opisane zostały również projekty strategiczne stanowiące strategiczne zadania państwa, przez co strategia będzie realizowana z wykorzystaniem podejścia projektowego. Dokument, w każdym z obszarów

Zwiększanie konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz producentów rolno-spożywczych poprzez poprawę ich dochodowości, integrację łańcucha żywnościowego i bardziej sprawiedliwy podział wartości dodanej w tym łańcuchu, oparty na zasadzie partnerstwa - jednym z priorytetowych zadań państwa.

wskazuje konkretne projekty służące realizacji celów strategicznych. Podejście to – wraz z przewidzianym systemem monitorowania i oceny – zapewni włączenie w realizację działań partnerów społecznych i gospodarczych, społeczeństwa obywatelskiego, świata nauki i samorządów. Lista projektów strategicznych liczy 185 przedsięwzięć, zarówno z zakresu rozwiązań legislacyjnych, jak i inwestycji. Ma ona otwarty charakter i może być modyfikowana. Do każdego z projektów przypisany został resort wiodący pełniący rolę koordynatora projektu. Ministerstwo Rolnictwa

i Rozwoju Wsi jest koordynatorem szesnastu projektów strategicznych, a w pięciu innych projektach strategicznych działania podejmowane przez MRiRW są jednym z elementów projektu.

Wśród tej listy znajdują się m.in. następujące projekty strategiczne koordynowane przez MRiRW, które są dedykowane wyłącznie rozwojowi sektora rolno-spożywczego:

- Projekty rozwoju branż – będą realizowane projekty dedykowane poszczególnym branżom sektora rolno-spożywczego spójne z Programem Rozwoju Głównych Rynków Rolnych w Polsce na lata 2016-2020. W zależności od stopnia zaawansowania prac koncepcyjnych lista projektów będzie na bieżąco weryfikowana w kolejnych latach. Obecnie zostały przygotowane następujące projekty:
  - Innowacyjne przetwory owocowo-warzywne – celem projektu jest zwiększenie intencjonalnego spożycia produktów owocowych lub warzywnych w oparciu o informacje dotyczące właściwości prozdrowotnych i żywieniowych produktu. Projekt zakłada rozwinięcie segmentu rynku przetworzonych produktów owocowo-warzywnych dedykowanych określonym grupom społecznym (np. osobom starszym) wytwarzanych z wykorzystaniem zaawansowanych lub innowacyjnych technik produkcyjnych (jak np. ultradźwięki);
  - Polska wieprzowina – projekt ukierunkowany na wzrost produkcji wieprzowiny i zapewnienie bezpieczeństwa w zakresie pogłowia trzody chlewnej w Polsce;

- Polska wołowina – wdrożenie projektu zapewni rozwój łańcucha dostaw wołowiny kulinarnej i sprawiedliwy podział zysków w łańcuchu produkcyjnym;
- Polska jagnięcina i baranina – celem projektu jest wzrost produkcji mięsa, wełny, mleka i skór owczych oraz zapewnienie bezpieczeństwa w zakresie pogłowia owiec w Polsce.
- Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego na lata 2014-2020 – rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Wsparcie będzie skierowane zarówno na zwiększenie wartości produkcji jak również liczby producentów żywności ekologicznej.
- Gospodarowanie gruntami rolnymi na rzecz zrównoważonego rozwoju – nowy system regulacji prawnych służących poprawie struktury obszarowej gospodarstw rolnych; przygotowane rozwiązania umocnią pewność i trwałość pozycji dzierżawcy przy równoczesnym poszanowaniu interesów wdzierżawiającego oraz wzmacniających ochronę regionalnych walorów środowiskowych.
- Spółdzielnie rolników – głównym celem projektu jest opracowanie ustawy, która w kompleksowy sposób będzie regulowała zasady i sposób funkcjonowania spółdzielni rolniczych. Instrumentem mającym zachęcać producentów rolnych do zakładania spółdzielni rolników ma być m.in. możliwość skorzystania z określonych zwolnień podatkowych. W projekcie przewidziano również wprowadzenie obowiązku tworzenia przez spółdzielnie rolników funduszu rezerw niepodzielnych, który ma na celu zapewnienie instrumentu gwarantującego stabilność jej funkcjonowania. Oczekuje się, że wprowadzenie nowych rozwiązań pozwoli na poprawę efektywności gospodarowania na obszarach wiejskich.
- Nowoczesne ubezpieczenia rolnicze – wykorzystanie potencjału Poczтового Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych do stworzenia oferty dedykowanej ubezpieczeniom produkcji rolnej przed ryzykiem wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Upowszechnienie systemu ubezpieczeń zintensyfikuje przemiany strukturalne sektora rolno-spożywczego w kierunku produkcji rynkowej.
- Program wsparcia hodowli roślin w Polsce – w programie zostaną ujęte strategiczne z punktu widzenia polskiego rolnictwa kierunki hodowli roślin z uwzględnieniem zmian klimatu, odporności na organizmy szkodliwe, czy też wymagań rynkowych. Oczekiwane rezultaty to: dostarczenie firmom hodowlanym nowoczesnych i wydajnych narzędzi do wspomagania hodowli nowych odmian; uzyskanie materiałów wyjściowych do hodowli odpornych na czynniki biotyczne (np. wirusy lub bakterie) oraz abiotyczne (takie jak susza, mróz); stymulacja hodowli gatunków kluczowych dla polskiego rolnictwa.
- Intermodalny terminal towarowy – budowa infrastruktury spedycyjno-magazynowej działającej na potrzeby eksportu towarów rolno-spożywczych na rynki światowe (przy zaangażowaniu spółek z udziałem Skarbu Państwa, w tym Krajowej Spółki Cukrowej S.A.).
- Odtworzenie i wsparcie rozwoju lokalnych rynków rolnych – rozwój lokalnych struktur umożliwiających realizację sprzedaży i promowania lokalnych produktów i podmiotów je wytwarzających, prowadzenie lokalnych platform handlu produktami, których obrót odbywa się na rynku lokalnym. Wykorzystanie potencjału Internetu aby dotrzeć do nowych konsumentów.
- Efektywny system doradztwa rolniczego – wzmocnienie i zwiększenie efektywności doradztwa rolniczego poprzez m.in.: ulepszenie systemu szkoleń doradców rolniczych, wzmocnienie kompetencji w zakresie transferu wiedzy z nauki do praktyki, unowocześnienia warsztatu prowadzenia działalności rolniczej i zarządzania gospodarstwem.
- Platforma żywnościowa – uruchomienie przez MRiRW oraz podmioty rynku kapitałowego elektronicznej platformy sprzedażowej (typu OTC) dla produktów rolno-spożywczych. Wdrożone rozwiązanie ułatwi tworzenie dużych, jednorodnych partii towaru, co przyczyni się do zwiększenia eksportu produktów na rynki UE oraz wybrane pozaunijne rynki perspektywiczne.

- Linia pożyczkowa i Fundusz rozwoju rolnictwa – fundusz dedykowany podmiotom gospodarczym prowadzącym działalność na obszarach wiejskich oraz gospodarstwom rolnym. Linia pożyczkowa wesprze inwestycje prywatne, które nie kwalifikują się do wsparcia ze strony środków publicznych (krajowych i zagranicznych). Wsparcie przyczyni się do rozwoju atrakcyjnych miejsc pracy na terenach wiejskich.
- Woda dla rolnictwa – program wsparcia gospodarstw rodzinnych i doskonalenia gospodarki wodnej w rolnictwie w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wody, w tym w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych. Zarządzanie lokalnymi zasobami wody obejmuje zatrzymanie wód opadowych w glebie, ochronę jakości wody poprzez zatrzymywanie substancji nawozowych i węgla organicznego w glebie, ochronę warunków bytowych chronionych gatunków zależnych od wody oraz kształtowanie krajobrazów sprzyjających utrzymaniu retencji naturalnej oraz zapobieganiu powodziom i suszom.

W odróżnieniu od dotychczasowej średniookresowej strategii rozwoju kraju, w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* działania odnoszą się do wszystkich obszarów wiejskich, a nie tylko obszarów zmarginalizowanych, a główny potencjał rozwoju regionów nie jest już przypisany wyłącznie miastom ale również endogenicznym potencjałom obszarów wiejskich. Dokonując analizy efektów dotychczasowego modelu rozwoju, w strategii wskazano, że korzyści z niego czerpały tylko niektóre grupy społeczeństwa – rozwój był postrzegany przede wszystkim przez pryzmat wzrostu aglomeracji i dużych miast. Fundamentalnym wyzwaniem jest zatem przebudowanie całego modelu gospodarczego tak, żeby służył on całemu społeczeństwu.

Nowy model rozwoju to przede wszystkim rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. To model oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty.

Stąd w części zatytułowanej *rozwój zrównoważony terytorialnie* zdecydowano, że *polityka regionalna w dalszym ciągu wzmocniła będzie terytorialne potencjały rozwojowe i specjalizacje, głównie w kierunku aktywizacji gospodarczej, rozwoju lokalnych rynków pracy i mobilizacji zawodowej mieszkańców*. W dokumencie wskazano m.in. na utrzymujące się dysproporcje w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, które są konsekwencją m. in. *regionalnych różnic w wydajności pracy, niezrównoważenia*

podaży i popytu na lokalnych rynkach pracy, geograficznie selektywnego napływu inwestycji (głównie zagranicznych), potencjału poszczególnych ośrodków a także zróżnicowanego poziomu wyposażenia infrastrukturalnego i dostępności transportowej, mającej kluczowe znaczenie dla uczestnictwa w rynku pracy i dostępności do usług publicznych. Dlatego efektem wymiernym planowanych interwencji ma być zmniejszenie się różnicy między dochodami na wsi i w mieście.

Przyjęte rozwiązania oznaczają więc, że działania *Strategii* dotyczą wszystkich obszarów wiejskich, a ich zróżnicowane terytorialnie potrzeby zostały odzwierciedlone w szczególności w kierunkach interwencji w celu szczegółowym II – *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*, gdzie wyodrębniono dwa kierunki interwencji dedykowane rozwojowi regionalnemu obszarów wiejskich: *4.1 Rozwój obszarów wiejskich w oparciu o endogeniczne potencjały gospodarcze oraz 4.2 Aktywizacja obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją*.

Polityka wobec obszarów wiejskich zgodnie z zapisami SOR *musi* wspierać ich rozwój w oparciu o posiadane przez nie endogeniczne potencjały. Efektem będzie m.in. wyrównywanie szans rozwojowych wszystkim

Rozwój obszarów wiejskich jednym z priorytetów polityki regionalnej w ramach pierwszego celu tej polityki do 2030 r. „Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów”.

mieszkańcom wsi. Implikuje to działania dotyczące pobudzania przedsiębiorczości, przekształceń strukturalnych, zwiększania mobilności i zapewnienia odpowiedniej jakości usług decydujących o perspektywach rozwojowych (zdrowie, edukacja, transport publiczny), zapewniając przy tym zachowanie walorów kulturowych, krajobrazu i środowiska przyrodniczego.

Jednocześnie, specjalna uwaga musi zostać poświęcona obszarom zagrożonym trwałą marginalizacją, które utraciły zdolności rozwojowe i wymagają podjęcia dodatkowych, specjalnych działań ze strony rządu i władz regionalnych, we współpracy z samorządami lokalnymi, przedsiębiorcami i mieszkańcami. Dużą rolę do odegrania ma właściwe zapewnienie komplementarności funkcji realizowanych dla mieszkańców wsi, zlokalizowanych na obszarach wiejskich oraz w miastach – stanowiących ich centra obsługowe w zakresie wielu dóbr i usług na poziomie średnim i wyższym.

Wyróżnienie rozwoju terytorialnego obszarów wiejskich w SOR jest spójne z międzynarodowymi standardami jak również ma swoje uzasadnienie w skali kraju, ponieważ obszary wiejskie posiadają największy zasób terenów możliwych do przeznaczenia pod inwestycje oraz realizację celów publicznych, w tym m.in. środowiskowych pełnionych przez obszary zalesione i tereny użytkowane rolniczo. Obszary te mogą również przyczynić się do spełnienia jednego z podstawowych celów Agendy ONZ *na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030* w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego, lepszego odżywiania oraz promowania zrównoważonego rolnictwa.

Również w odniesieniu do rozwoju obszarów wiejskich zaprojektowano szereg projektów strategicznych wśród których znajdują się m.in.:

- Infrastruktura dla rozwoju obszarów wiejskich – kompleksowy i zintegrowany pakiet działań określający interwencje z różnych źródeł krajowych i UE, niezbędne dla zwiększenia dostępności mieszkańców obszarów wiejskich do podstawowych usług publicznych i poprawy ich jakości, obejmujący m.in.:
  - poprawę dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich poprzez budowę gminnej i powiatowej sieci drogowej w powiązaniu z rozwojem transportu publicznego obsługującego tereny wiejskie;
  - wsparcie inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich, w celu podniesienia jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich;
  - wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego internetu o wysokich przepustowościach; budowa sieci zapewniających gwarantowaną przepustowość co najmniej 30 mb/s do użytkownika końcowego; rozwój kapitału ludzkiego obszarów wiejskich przy wykorzystaniu sieci szerokopasmowych;
  - budowę i modernizację na obszarach wiejskich bazy usług społecznych i kulturalnych, w tym szkół i przedszkoli, obiektów zdrowia oraz wsparcie tworzenia centrów aktywności mieszkańców wsi, w tym na bazie infrastruktury szkolnej.
- Nowe szanse dla wsi – program aktywizacji zawodowej rolników oraz osób związanych z rolnictwem dla potrzeb pozarolniczego rynku pracy, z wykorzystaniem instrumentów finansowanych ze środków polityki spójności, PROW 2014-2020 oraz krajowych instrumentów rynku pracy.
- Pakt dla obszarów wiejskich – wdrażany jako dokument o charakterze porozumienia społecznego i politycznego, integrujący w sposób kompleksowy działania systemowe (zmiany legislacyjne, instytucjonalne, programowe) oraz inwestycyjne, związane z procesem zarządzania obszarami wiejskimi. Zapewni odpowiednie ukierunkowanie wsparcia na rzecz obszarów wiejskich wielu podmiotów (administracji rządowej i samorządowej, lokalnych społeczności, organizacji społecznych i zawodowych), realizowanego na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym przy wykorzystaniu środków krajowych i UE. Skonsolidowanie zadań w jednym dokumencie zapewni spójność między

---

Kluczowym elementem w procesie działań na rzecz osiągnięcia celów rozwojowych SOR jest zapewnienie wszystkim obszarom wiejskim warunków do trwałego rozwoju.

---

strategicznymi zadaniami rządu i samorządu, realizowanymi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Efektem tych skoordynowanych działań będzie wzmocnienie wszystkich funkcji wsi: społecznych, gospodarczych i środowiskowych.

- Profesjonalne Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB) – działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i w małych miastach – wsparcie procesu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i w małych miastach poprzez integrację instytucji otoczenia biznesu posiadających ofertę dla klienta na obszarach wiejskich, ich promocję oraz podwyższenie jakości i efektywności świadczonych usług.
- Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją do roku 2020 – z zakresu m.in.: rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, aktywizacji lokalnych zasobów ludzkich, pobudzania lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, a także poprawy dostępu mieszkańców do podstawowych usług publicznych. Jednym z elementów Programu będzie rewitalizacja obszarów defaworyzowanych, w tym po byłych państwowych gospodarstwach rolnych, polegająca na stworzeniu takich warunków bytowych, które zachęcałyby do pozostania w środowisku wiejskim, stworzenia trwałych więzi społecznych oraz warunków do alternatywnego wykorzystania dostępnych zasobów celem zwiększenia atrakcyjności obszarów oraz potencjału dochodowego miejscowej ludności.

Celem podjęcia tych działań jest osiągnięcie wymiernych efektów gospodarczych związanych z rozwojem przedsiębiorczości i ze wzrostem poziomu inwestycji na obszarach zagrożonych marginalizacją. Pakiet działań realizowany będzie przy wykorzystaniu oraz ukierunkowaniu dostępnych, a także nowych źródeł finansowych – głównie krajowych i regionalnych programów operacyjnych 2014-2020 (dostosowania Programów Operacyjnych do potrzeb obszarów zmarginalizowanych, warianty: zmiana kryteriów wyboru projektów, odrębne środki w istniejących działaniach, wydzielenie nowych działań, inne w zależności od specyfiki regionalnej i istniejących już instrumentów terytorialnych), nowego Mechanizmu Norweskiego 2017+ i środków krajowych m.in. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Polskiego Funduszu Rozwojowego, w zależności od możliwości ich włączenia w realizację Programu.

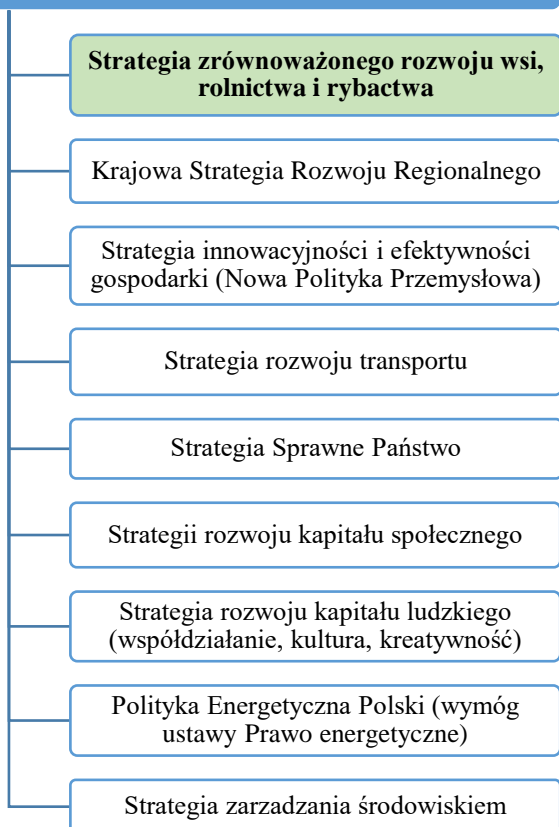
- Zdrowsze społeczeństwo – pakiet działań zdrowotnych, mających na celu poprawę sytuacji zdrowotnej społeczeństwa, poprzez wzmocnienie działań profilaktycznych, zwiększanie świadomości zdrowotnej i zdrowego stylu życia.
- Polityka rodzinna i opieka na dziećmi – kompleksowe i systemowe wspieranie rodzin z dziećmi – uwzględnia m.in. systemowe zapewnienie opieki instytucjonalnej nad małymi dziećmi (do lat 3), umożliwiające aktywizację zawodową rodziców i opiekunów oraz program zwiększenia liczby miejsc wychowania przedszkolnego i podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.
- Skuteczna pomoc społeczna – usprawnienie funkcjonowania polityki na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa, poprzez poprawę potencjału i efektywności instytucji pomocy społecznej.
- Ogólnopolska Sieć Edukacyjna – dedykowana sieć łącząca wszystkie szkoły w Polsce, która zapewni dostęp do internetu, usług i treści edukacyjnych oraz zapewni bezpieczeństwo sieci. Ogólnopolska Sieć Edukacyjna jest projektem komplementarnym z projektem Edukacj@ w społeczeństwie informacyjnym.

Wskazane w *Strategii* cele, kierunki interwencji, działania i projekty strategiczne powinny znaleźć odzwierciedlenie we wszystkich dokumentach strategicznych – innych strategiach rozwoju, politykach, programach itp. W tym sensie *SOR* stanowi podstawę dla aktualizacji oraz przygotowania pozostałych dokumentów składających się na spójny system dokumentów strategicznych.

Przyjęcie przez Radę Ministrów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) rozpoczęło proces aktualizacji pozostałych strategii, w tym strategii dot. rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.

Przygotowując się do aktualizacji *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 (2030)* Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zaprosił do współpracy Wojewodów oraz wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego, powierzając im zadanie utworzenia w każdym z województw Zespołu, który dokona analizy szans i zagrożeń jakie stoją przed sektorem żywnościowym i terenami wiejskimi na obszarze województwa oraz wyznaczy potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich w województwie. Obecnie

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

w każdym województwie funkcjonuje już taki Zespół.

Dokumenty będące wynikiem prac 16 zespołów wojewódzkich planuje się przekazać jako wkład do opracowania nowych lub aktualizacji obecnych Strategii rozwoju danego województwa. Utworzenie Zespołów i ich praca pozwoli też w większym stopniu włączyć społeczności lokalne i regionalne w dyskusję o przyszłości i oczekiwaniach Polaków odnośnie realizacji polityki krajowej, regionalnej i unijnej (w tym po 2020 r.). Z wniosków jakie wypracują Zespoły w sposób szczególny będzie korzystać również MRiRW w pracach podczas aktualizacji *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2030* oraz opracowywania jej dokumentu realizacyjnego jakim będzie *Pakt dla obszarów wiejskich*. Wnioski płynące z analiz wojewódzkich mogą być też podstawą do opracowania nowych programów współfinansowanych ze środków UE na następny okres programowania (2021-2027). Uchwałą nr 66 Komitetu Koordynacyjnego do spraw Polityki Rozwoju w dniu 23 maja br. powołano również międzyresortowe zespoły zadaniowe, w tym *Zespół*

ds. Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa. Zespół ten będzie opiniował zarówno kolejne projekty zaktualizowanej *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2030* oraz *Paktu dla obszarów wiejskich*.

* Materiał opracowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi